

Sammenhengen mellom arealregnskap på norsk og FNs og EUs økosystemregnskap

Mengden og kvaliteten på våre økosystemer vil bli avgjørende for om vi når FNs bærekraftsmål (Naturpanelet 2020). Inntil nylig har tap av natur og økosystemenes bidrag til velferden og økonomien som pollinering, karbonlagring og sykdomsregulering, i liten grad blitt verdsatt. Tradisjonelle regnskapsstandarder har kun tatt høyde for menneskeskapte varer og tjenester. Arealregnskap kan være et første steg mot et mer enhetlig rammeverk for bærekraftig arealforvaltning.

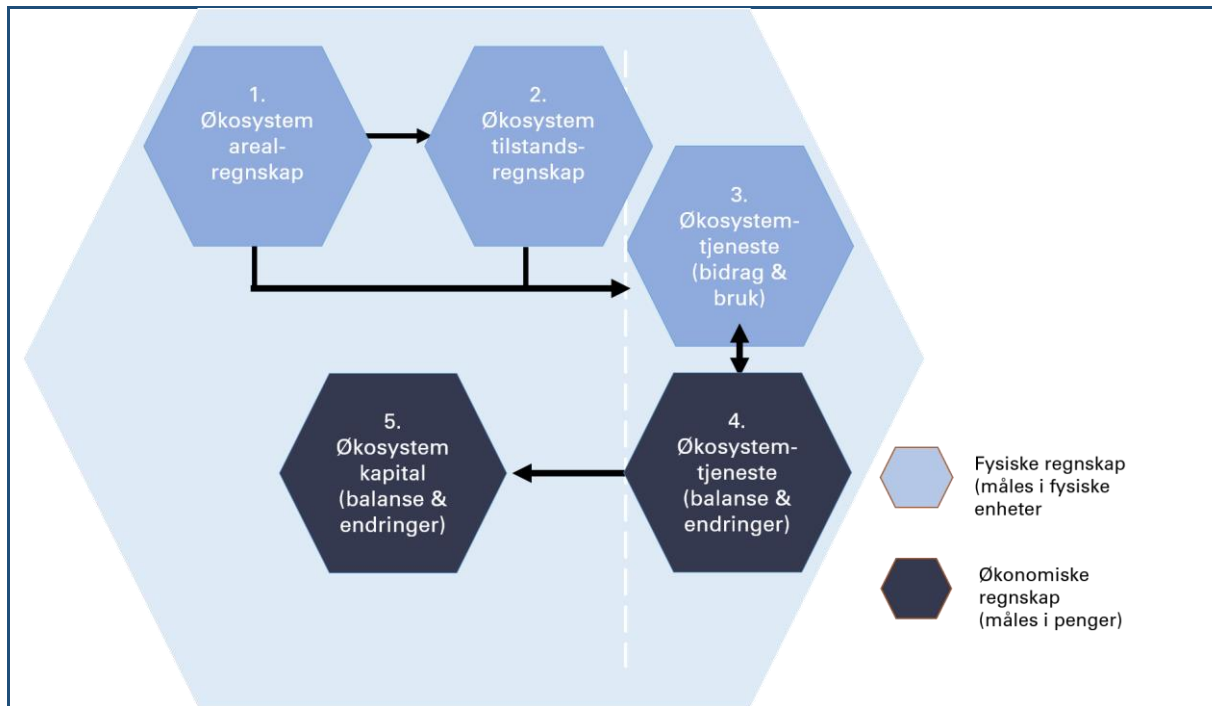
Et historisk vedtak

De siste årene har det pågått et internasjonalt arbeid for å utvikle felles metoder for det som regjeringen omtaler som naturregnskap (se Hurdalsplattformen 2021-25, s. 32). Arbeidet er forankret i FNs Statistiske Kommisjon (UN Statistical Commission), og bygger på den internasjonale standarden for nasjonalregnskap. Arealregnskap utgjør første trinn i dette rammeverket.

Etter flere års utprøving vedtok FN i mars 2021 et felles «system for environmental economic accounting – ecosystem accounting», SEEA EA. Nasjonale statistiske sentralbyråer verden over – blant annet EUs statistiske byrå EuroStat og SSB her hjemme – iverksetter nå standarden. Systemet kan etter hvert også få betydning for arealregnskap på kommunenivå i Norge. Flere norske kommuner har begynt å ta i bruk arealregnskap og arealbudsjettering i kommuneplanleggingen, men formål og framgangsmåtene varierer. Nordre Follo kommune og Viken fronter nå uttesting av økosystem arealregnskap, og piloterer økosystem tilstandsregnskap for utvalgte økosystemtyper.

FNs SEEA EA: fra arealregnskap til økosystem kapitalregnskap

SEEA EA består av fem typer natur- eller økosystemregnskap, som vist i figuren nedenfor. De bygger på hverandre slik at lavere nivåer omfatter informasjon som også benyttes av neste regnskapstype. De tre «laveste» nivåene er nå vedtatt som internasjonal standard: økosystem arealregnskap, økosystem tilstandsregnskap og økosystem tjenesteregnskap. De to resterende nivåene vedtatt av FN som 'internasjonalt anerkjente statistiske prinsipper og anbefalinger'.

Kilde: <https://seea.un.org/ecosystem->

1. Økosystem arealregnskap

(Ecosystem extent accounts) måler økosystemtypenes areal og utstrekning, f.eks ferskvannssystemer, type våtmark og skog, naturmark, beite/slåttemark osv. Arealregnskap kan gi oversikt over hvordan vi bruker arealene, følge arealutviklingen og sikre en mer kontrollert planlegging og forvaltning av arealene.

Noen norske kommuner og fylkeskommuner har allerede tatt i bruk arealregnskap, på litt ulikt vis.

Foto: Helge Totland

Foto: NRK

2. Økosystem tilstandsregnskap

(Ecosystem condition accounts) måler i tillegg de ulike økosystemtypenes økologiske tilstand ved hjelp av kvalitetsindikatorer, f.eks jorddybde, hul eik, humler i skog og alvemose.

Et tilstandsregnskap gir informasjon som gjør det mulig å beregne økosystemenes kapasitet til å levere økosystemtjenester, eller naturgoder.

Det forutsetter at vi har registrert endringer i antall og sammensetning av arter og deres populasjoner – eksempelvis Naturindeks.no for Norge.

3. Økosystemtjenesteregnskap

(Ecosystem service flow & use) beregner den fysiske utbredelsen av goder som økosystemene kan levere, altså leveringsevne. Beregningen tar utgangspunkt i forholdene ved økologisk tilstand samt mengder tilgjengelig relevant areal.

For eksempel, økosystemtjenesten pollinering beregnes ved forekomsten av leveområder med god tilstand for humler og bier + hvilke vekster i jordbruksområdene som trenger pollinering (Nybø m.fl. 2020).

Foto: Mostphotos

4. Økonomisk økosystemtjenesteregnskap (Ecosystem service flow & use) beregner i tillegg økosystemtjenestenes pengeverdi per år. De verdsettes i penger for å sammenligne deres bidrag til verdiskapingen med andre varer og tjenester. FNs SEEA EA begrenser seg til å verdsette økosystemtjenestenes bidrag vurdert til markedspriser (dersom det hadde eksistert et marked).

Foto: Scanpix

5. Økosystem kapitalregnskap

viser kapitalverdien av den forventede framtidige verdistrømmen av økosystemtjenester (en nåverdi beregnet ved hjelp av en diskonteringsrente og antagelse om en tidshorison). Menneskeskapt infrastruktur har teknisk avskrivning og erstatning over tid. Økosystemer vedlikeholder seg selv, men kan være gjenstand for forringelse gjennom bruk.

Hvordan kan SEEA EA bli et nyttig verktøy i norsk kommunal og regional arealplanlegging?

I prosjektet EcoGaps studerer vi hvordan anvendelsen av økosystemkunnskap kan styrkes i arealplanleggingen og vannforvaltningen på lokalt og regionalt nivå i Norge, ved å fokusere på økosystemregnskap og konsekvensutredninger. Vi undersøker i hvilken grad, hvordan og under hvilke betingelser naturregnskap og konsekvensutredninger kan motvirke fragmenterte forvaltnings- og beslutningsprosesser, og bidra til mer bærekraftig forvaltning av økosystemene.

EcoGaps har to hovedmål:

- ✓ Teste og vurdere FNs metodikk for verdisetting av natur i arealplanleggingen i Viken fylkeskommune og Nordre Follo kommune
- ✓ Frambringe bred, systematisk forskning om hvordan anvendelsen av økosystemkunnskap kan styrkes i arealplanleggingen og vannforvaltningen på lokalt og regionalt nivå i Norge, gjennom naturregnskap og konsekvensutredninger

Referanser

Naturpanelet (2020): "The global assessment report on biodiversity and ecosystem services".
Ipbes: https://www.ipbes.net/system/files/2021-06/2020%20IPBES%20GLOBAL%20REPORT%28FIRST%20PART%29_V3_SINGLE.pdf

Nybø, S., E. Framstad, S. Jakobsson, J. Töpper & V. Vandvik (2020): «Økologisk tilstand og andre verktøy for å vurdere naturkvaliteter i terrestriske miljø. Datakilder og forvaltningsmål». NINA-Rapport 1902

UN System for environmental economic accounting <https://seea.un.org/ecosystem-accounting>